

Werkinstructie 'Veilige aangifte slachtoffers zonder verblijfsstatus in Nederland'

Doel

Eén landelijke uniforme werkwijze voor het opnemen van een aangifte of getuigenverklaring van een slachtoffer zonder verblijfsstatus.

Doelgroepen van deze werkinstructie

- Alle medewerkers van de Districten & Basisteams die te maken hebben met melders, slachtoffers, getuigen en aangevers van strafbare feiten;
- Alle medewerkers van het RSC (DROS) die belast zijn met het opnemen of inplannen van aangiften;
- Medewerkers van de DRR die aangiften opnemen, waaronder de AVIM.

Inleiding

Uit de praktijk blijkt dat ongedocumenteerden en illegaal in Nederland verblijvende slachtoffers vaak geen aangifte durven te doen of een getuigenverklaring durven af te leggen, uit angst voor de politie of vreemdelingrechtelijke sancties. Als wel aangifte wordt gedaan, wordt er verschillend met de situatie omgegaan. Met deze werkinstructie wil de politie toe naar één landelijke werkwijze, die toegankelijk is voor deze categorie kwetsbare slachtoffers.

De bron van deze werkinstructie is de EU-richtlijn Minimumnormen voor de rechten en bescherming van slachtoffers van misdrijven. In artikel 1 van deze richtlijn is opgenomen: 'De lidstaten moeten de nodige maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat de in deze richtlijn opgenomen rechten niet afhangen van de verblijfsstatus van het slachtoffer op hun grondgebied of van diens burgerschap of nationaliteit.'

Welke rechten heeft een slachtoffer zonder verblijfsstatus in Nederland?

Alle rechten die andere slachtoffers van strafbare feiten ook hebben. Het gaat hierbij tenminste om de volgende algemene rechten, ongeacht deelname aan een strafprocedure of delicttype:

Het recht om/op:

- te begrijpen en te worden begrepen (praat dus in begrijpelijke woorden);
- algemene informatie bij het eerste persoonlijke contact met de politie, zoals: hoe ziet de procedure van aangifte doen er uit;
- aangifte van een strafbaar feit te doen;
- een gratis tolk of hulp van een derde bij het opnemen van de aangifte;
- informatie over zijn zaak;
- toegang tot slachtofferhulporganisaties;
- ondersteuning door slachtofferhulporganisaties.

Welke rechten heeft een slachtoffer zonder verblijfsstatus in Nederland niet?

Op het moment dat een slachtoffer zonder verblijfsstatus aangifte doet en een rol vervult in de strafprocedure, scheidt dit geen rechten ten aanzien van zijn of haar verblijfsstatus. Dit betekent dat als een beslissing wordt genomen ten aanzien van het verblijfsrecht, terwijl een strafprocedure aanhangig is tegen een verdachte inzake een feit waarin de ongedocumenteerde slachtoffer is, deze beslissing niet hoeft te worden opgeschort. Dit geldt niet voor slachtoffers van mensenhandel, zij hebben wel een beschermde status.

Als een ongedocumenteerde vreemdeling aangifte doet van een strafbaar feit én hij staat signaleerd voor een ander delict, dan gelden dezelfde regels als bij een slachtoffer met de Nederlandse identiteit: aangifte doen mag, maar voor het andere feit wordt hij misschien als verdachte aangehouden. Dan geldt dus niet het zogenaamde 'free in, free out' principe.

Werkinstructie

De werkwijze is in eerste aanleg gelijk aan ieder ander eerste contact met een slachtoffer en het opnemen van iedere andere aangifte of getuigenverklaring.

Aanvullende werkwijze:

- De politie gaat niet over tot vreemdelingentoezicht. De aangever wordt dus niet staande gehouden voor de vreemdelingenwetgeving. Er worden ook geen vreemdelingenrechtelijke alternatieven ingezet, zoals de meldplicht;
- Tijdens het gesprek krijgt de aangever niet alleen voorlichting over de aangifteprocedure, maar ook over de wijze van vaststellen en registreren identiteit en andere relevante informatie (zie hieronder);
- Aangezien slachtoffers zonder verblijfsstatus kwetsbaar zijn, wordt specifiek aandacht besteed aan het inzetten van beschermende maatregelen, zoals het weglaten van contactgegevens uit het proces-verbaal van aangifte (ook van contactpersonen);
- Na de aangifte of getuigenverklaring verlaat betrokkene vrij het politiebureau, ook als hij tijdens het gesprek (alsnog) afziet van het doen van aangifte of het afleggen van een getuigenverklaring¹.

Hoe stel ik de identiteit van het slachtoffer vast en registreer ik deze?

- De identiteit van de vreemdeling wordt gevraagd en geregistreerd in BVH. Dit kan aan de hand van een geldig identiteitsdocument. Bij gebrek hieraan, wordt een voorlopige identiteit aangenomen aan de hand van de gegevens die de betrokkene verstrekt. Deze opgave, zonder bewijsstukken van de identiteit, is voldoende voor de aangifte dan wel de getuigenis. Over de identiteit wordt niet onnodig doorgevraagd;
- Het is mogelijk om personen zonder persoonsgebonden nummer in BVH te registreren;
- Contactgegevens van de vreemdeling worden geregistreerd. Dit kunnen bijvoorbeeld een e-mailadres en telefoonnummer zijn en/of de gegevens van een contactpersoon;
- Als de vreemdeling niet in het bezit is van een geldig paspoort of een identiteitskaart, wordt hem geadviseerd zich te wenden tot de eigen diplomatieke vertegenwoordiging.

Andere relevante informatie

- Naast een doorverwijzing naar Slachtofferhulp Nederland, kan het slachtoffer worden doorverwezen naar hulporganisaties voor ongedocumenteerden, zoals de stichting Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt (LOS). Een overzicht van hulpverleners aan slachtoffers is ook te vinden op www.slachtofferwijzer.nl.
- De aangever kan ook worden gewezen op de mogelijkheden van het IOM (International Organization for Migration) om bij een vrijwillige terugkeer te kunnen ondersteunen.

Dienstverlening, programma Slachtofferzorg, Henny Jansen, februari 2016.
Gevalideerd in Dienstverleningsoverleg, goedgekeurd door programmamanager Walter Weynschenk en portefeuillehouder Oscar Dros.

¹ Procesbeschrijving Veilige aangifte ongedocumenteerde vreemdelingen: 'Free in – speak – free out'. Leo Wilde, politie Amsterdam, maart 2015.